https://doi.org/10.36007/5376.2026.48

PAPÍRSZÍNHÁZ A HITTANÓRÁKON: KREATÍV TANULÁSI LEHETŐSÉG ÓVODÁSOK SZÁMÁRA
KAMISHIBAI IN RELIGIOUS EDUCATION: CREATIVE LEARNING OPPORTUNITIES FOR PRESCHOOL CHILDREN

Lilla SZÉNÁSI[104]

ABSTRACT

The study investigates the integration of Kamishibai, or paper theater, into religious education for preschool children, emphasizing its potential as a creative pedagogical tool. It examines the operational structure of the paper theater and its advantages over traditional teaching methods, with particular attention to fostering engagement and creativity among preschoolers. Furthermore, it discusses the role of storytelling in education, the incorporation of interactive elements into religious lessons, and strategies aimed at encouraging active participation from children. Examples of Kamishibai stories related to religious teachings are provided. By analyzing the practical experiences of religious educators and feedback from children, the study evaluates the impact of Kamishibai on learning outcomes. The conclusion summarizes the findings and offers recommendations for applications in the field of preschool religious education.

KEYWORDS

Kamishibai, paper theater, religious education, preschool, creative learning

BEVEZETÉS

Az óvodai hittanoktatás fontos szerepet tölt be a gyermek lelki és érzelmi fejlődésében, hiszen a 3-6 éves kor között megélt élmények és tapasztalatok kihatnak a további életükre. Az ebben a korban történő hittanoktatás elősegíti a hithez, hitélethez, gyülekezeti közösséghez való későbbi pozitív viszonyulást. A közös tanulás, imádság és éneklés már óvodás korban is erősíti a közösségi kötelékeket. A bibliai történetek és erkölcsi tanulságokat hordozó mesék segítenek az óvodás gyerekeknek a vallási és morális értékek megértésében.

Az óvodai hittanoktatás céljai két csoportra bonthatók: közeli és távoli célokra. A közeli célok közé tartozik a gyermekek evangéliumi nevelésének elősegítése, a bibliai történetek és imádságok szeretetteljes légkörének megteremtése, valamint a gyermekek bizalmának kiépítése a Mennyei Édesatya felé. Ezen célok kedvező hatással vannak a család életére is. (Kajtárné, 1998) A távoli célok a hitre jutást és az aktív gyülekezeti tagságra való felkészítést célozzák.

[104] ThDr. Szénási Lilla, PhD., Selye János Egyetem, Református Teológiai Kar, Alkalmazott Tudományok Tanszéke, szenasil@ujs.sk

A hittanoktatás tartalmának és formájának illeszkednie kell az óvodás gyermekek tevékenységi formáihoz,[105] figyelembe véve a gyermek életkori sajátosságait. A papírszínház, mint kreatív és pedagógiai szempontból értékes eszköz, fontos szerepet játszik az óvodai hittanoktatásban, mivel ösztönzi a gyermekek aktív részvételét. Ezért a tanulmányom a papírszínház kreatív tanulási lehetőségeinek feltárását célozza a hittanórák keretében, mint az óvodás gyermekek aktív részvételének ösztönzését szolgáló eszköz. Továbbá megvizsgálja, hogy a Komáromi Református Egyházmegye lelkipásztorai és hittanoktatói ismerik-e a papírszínházat és milyen tapasztalataik vannak vele.

A papírszínház fogalma és története

A kamishibai egy japán utcai történetmesélő színházi forma. A kamishibai (japán kifejezés a „kami" vagyis „papír" és a „shibai" vagyis „játék" vagy „dráma" szavak összetétele. Szószerinti fordítása színházi játék papírból, magyar megfelelőjeként azonban a papírszínházként találkozunk vele. (It's Japan Time, 2025) Bármelyik változatát is használjuk a magyar nyelvben, tökéletesen leírja a jellegét.

Japán kutatók a lehetőségek széles tárházát kínálják a kamishibai történelmi előzményeivel kapcsolatban, amelyek között szerepel az emaki,[106] az árnyjátékok[107] és a nozoki karakuri.[108] (McGowan, 2025.09.16.) A kamishibait gyakran a japán etoki gazdag és hosszú hagyományának kifejeződéseként említik. Valószínűleg már a 8. századtól jelen van Japánban, de a legkorábbi említések a 10. századból származnak, míg a legrégebb megmaradt példák a 12. század közepéről valók. A 12. században a buddhista szerzetesek papírtekercsekre készült illusztrációk révén arra törekedtek, hogy tantételeiket érthetőbbé tegyék, templomaik történetét elmeséljék, vallásuk lényegét megjelenítsék, valamint erkölcsi tanulságokat hordozó történeteket közvetítsenek. (Ibáñez, 2017) Az évszázadok folyamán a papírszínház népszerűsége változott, és formája több irányba fejlődött.

Aranykorát a 20. század elején élte Japánban. Az 1930-as évekig a tachi-e műfaja volt az egyik iránya, amely téglalap alakú, papírból kivágott bábokat használt. Ezeket egy kicsi, hordozható butai nevű fa proszcéniumban tárolták. Kis mérete és az alkalmazott anyagok miatt olcsó volt

[105] A Magyarországi Református Egyház 1998-ban kiadott Református óvodai nevelés keretprogramja az óvodai élet tevékenységi formái között a játékot, a munkát és a tanulást említi. A játék az óvodás gyermek meghatározó tevékenysége. A munka és a játék ebben az életkorban összefonódik, hiszen mindkettőt az érdeklődés, kíváncsiság és a tevékenység iránti vágy motiválja. Munkajellegű tevékenységek sorába tartozik pl. a rajzolás, festés, de télen a madarak etetése is. A gyermekek életkorának és képességeiknek megfelelő feladatok biztosításával támogatjuk a tapasztalatszerzésüket. A tanulás a nap folyamán előforduló természetes helyzetekben bontakozik ki, valamint az óvodapedagógus által megszervezett tevékenységek során, mint például a külső világ megismerését szolgáló tanulás (a test felépítése, évszakok, környezetvédelem, stb.). Ezek a spontán események és irányított foglalkozások egyaránt hozzájárulnak a gyermekek fejlődéséhez és tudásának gyarapításához. (Kajtárné, 1998)

[106] A 11. és 12. században Japánban használt festett vagy rajzolt selyem- vagy papírtekercs, amelyen a képek mellett szöveges magyarázat is található. Jellemzője, hogy a képek folyamatosan követik egymást, lehetővé téve a néző számára, hogy a történetet egyetlen, folytonos élményként tapasztalja meg.

[107] Az utsushi-e fényforrásaként egy olajlámpát használtak egy kis fadobozban, a fényt egy papírlapra irányították, ami filmként szolgált, majd a képet papírvászonra vetítették.

[108] A 15. század végén jelent meg Japánban és népszerű mechanikus szórakoztató eszköz volt. A nézők egy doboz üvegablakán keresztül mozgó bábokat, képeket stb. néztek.

előállítani. A másik irány a hira-e volt, amely az egyes kivágott figurákat nagyobb, lapos papírképekkel helyettesítette, amelyeket egymás után mutattak be, mint egy diavetítést. (Jarosz, 2024) Az 1930-as években a gazdasági világválság és az elhúzódó kínai–japán háború következtében az utcai szórakoztatás népszerűvé vált. A munkanélküliek sokan kerestek ezzel elfogadható jövedelmet. Az előadók kerékpárra szerelt kamishibai fakeretekkel jártak a városok utcáin, innen ered az utcai kamishibai elnevezés. A taps hangját utánzó ritmusbotokkal hívták a nézőket az előadásaikra. Az előadások előtt és alatt édességet árusítottak, a történeteket pedig a legizgalmasabb pillanatoknál félbeszakították, hogy fenntartsák a nézők érdeklődését. Napi 3-4 előadással és 20 körüli nézőszámmal több ezer családfő számára biztosítottak rendszeres jövedelmet a nehéz években. (Hős, 2021)

Az utcai elterjedését követően az oktatás területén is megnőtt a szerepe. Az oktatási kamishibai mozgalomnak[109] köszönhetően a közoktatásban történelmi, irodalmi, életrajzi, zenei és etikai témájú papírszínházak sokasága jelent meg. Ugyanakkor a II. világháborút megelőzően és a háború évei alatt az addigi oktatási jellegű papírszínházat (a „nyomtatott kamishibai”-t) háborús tömegkommunikációs eszközként kezdték használni a háborús propagandában. A nyomtatott nemzetpolitikai papírszínház történeteket a kormány megvásárolta és terjesztette, így próbálták a nemzetet a háborús erőfeszítésekben való együttműködésre nevelni. (Kamishibai, 2025)

A háború után a szövetséges hatalmak engedélyét kellett megszerezniük az előadóknak. Ennek ellenére az emberek ismét tömegesen keresték a kamishibait, főként szegénység, kitelepítés és a szenvedés elfelejtésének vágya miatt. Az utcai előadóművészek száma a háború után 30 000-ről 50 000-re nőtt, és az édességek helyett élelmiszert kerestek, amit elkészíthettek vagy eladhattak. A háború előtti kamishibai kártyák közül csak kevés maradt fenn, de sok népszerű sorozatot újjáélesztettek. Japán szövetsége korábbi ellenségeivel lehetővé tette amerikai műfajok, például a western megjelenését.

A kamishibai népszerűsége az 1960-as években csökkent, amikor egyrészt az 1967-es oktatási reform tudatosan háttérbe szorította, mint a korábbi vészterhes idők emlékét, másrészt a középosztály televíziót vásárolt, és a 70-es, 80-as években már egy elmaradott korszak médiumaként tekintettek rá. (McGowan, 2025.09.16)

Az 1980-as évektől kezdve attól tarva, hogy a nyugatiasodás és a gazdasági növekedés veszélyezteti kulturális identitást, megnőtt az érdeklődés a japán nemzeti művészetek, hagyományok és a kamishibai mesemondás iránt. Tanárok és kulturális központok kezdték el népszerűsíteni ezt a művészeti formát, míg a könyvtárak anyagokat gyűjtöttek össze a kamishibairól.

A papírszínház mára már valamennyi földrészre eljutott, az oktatásban pedig sokféle lehetőségeket rejt a használata.

A képekkel való történetmesélés Európában a 16−17. századi képmutogatás formájában létezett, amely vásári látványosság volt. Magyarországon a 18. században jelent meg, ahol a képmutogatók képet, éneket és zenét használtak. A történeteket cégtáblafestő által készített, állványra akasztott

[109] „Az 1938-ban Matsunaga Kenya és mások által létrehozott Japan Educational Kamishibai Association (Showa 13) alapító tagjai közé tartozott Aoe Shunjiro drámaíró, Kokubu Ichitaro (1911-1985), aki a „helyesírás-oktatás” előmozdítójaként ismert, valamint a gyermekirodalom írója, Horio Seishi (Showa 1991) (1906-1988).” (Kamishibai, 2025)

képekkel illusztrálták, és pálcával mutogatták, miközben hangosan mesélték őket. A témák gyakran tragikus szerelmeket, természeti katasztrófákat vagy más borzalmas eseményeket öleltek fel. A vászonképek egyszerűek voltak, de lényegre törően magyarázták a történetet. Az előadás végén az énekes összefoglalta a történet erkölcsi tanulságait. A képmutogatás nemcsak látványosságot nyújtott, hanem kulturális élményt is jelentett, különösen a polgárság alsó rétegei számára. (Pásztor Csörgei, 2020)

A papírszínházat Magyarországon 2008-ban kezdték használni akadálymentesített mesekönyvként halmozottan fogyatékos vagy akadályozott gyermekek körében, gyógypedagógusok által. Ez az eszköz jelentős segítséget nyújt a gyermekek értelmi, motoros és szenzoros képességeinek fejlesztésében, valamint a beszédfejlődés támogatásában és a fizikai akadályozottság áthidalásában. A Csimota Kiadó 2009 óta fontos szerepet játszik a papírszínház módszerének népszerűsítésében, kortárs és klasszikus mesék kiadásával, amelyek elérhetők óvodákban, iskolákban, szabadidős programokban, játszóházakban, könyvtárakban, könyvvásárokban és könyvesboltokban. (Csányi et al., 2016)

A papírszínház mint pedagógiai eszköz

A papírszínház működése és előnyei a hagyományos tanítási módszerekkel szemben

A papírszínház egy egyszerű, ugyanakkor rendkívül hatékony eszköz, amely képes felkelteni a gyermekek érdeklődését. A papírszínház fakerete, amelyen rendszerint három ajtó van, azok kinyitása után a hagyományos bábszínházak formáját idézi. A keret nagyméretű, illusztrált papírlapokat tartalmaz, amelyeket előhúzva színpadi élményt nyújtanak, így a meseolvasás színházias formát ölt. A lapokon - amelyek nincsenek meghajlítva és így teljes felületen jól látható az illusztráció - a történet különböző epizódjai láthatók, míg a hátoldalon az olvasandó szöveg mellett fekete-fehér illusztrációk és dőlt betűs útmutatások segítik a mesélőt a lapok mozgatásában. A félig kihúzott lapok új képet alkothatnak, a kihúzás sebessége befolyásolja a mesélés ritmusát és hangulatát.

A lapok váltogatása és ki- vagy becsúsztatása a keretben fontos szerepet játszik az élmény fokozásában, a játékosság és drámaiság növelésében. Így a történetmesélés dinamikusabbá válik, a képek elősegítik a szöveg követését és megértését, a lapok mozgatásával létrejövő mozgóképszerű hatás pedig folyamatosan leköti a figyelmet.

A papírszínház tehát az élőszavas mesemondás vizuális elemekkel gazdagított formája, amely a színházi eszközöket is felhasználja. A papírszínház interaktív jellege lehetővé teszi a gyermekek aktív részvételét, ezáltal fokozza a tanulás élményét. A vizuális elemek segítik a megértést és a memorizálást, míg a történetek érzelmi hatása mélyebb kapcsolatot teremt a tananyaggal.

Összehasonlítása más hasonló módszerekkel

Diavetítés – A diavetítés hasonló módon mesél el egy történetet, mint a papírszínház, mivel mindig a történet egy-egy jelenete jelenik meg az adott diának köszönhetően. De míg a papírszínház módszerénél a mesélő látja a nézők reakcióit, hiszen szemben van velük, és amennyiben nem bújik a fakeret mögé, az arcjátékával is fokozni tudja a történet drámaiságát vagy éppen komikumát. További előnye a papírszínháznak, hogy nem kell hozzá besötétíteni a termet, mint a diavetítéshez,

illetve diavetítéskor fejből kell ismernie a mesélőnek a teljes történetet, mivel a sötétben nem tudja olvasni.

Power Point – Hasonló a diavetítéshez, és a mai modern technológiának köszönhetően már besötétített terem sem szükséges hozzá. Alkalmazható számítógépen, interaktív táblán, stb. Ugyanakkor nincs meg az a varázsa, ami a papírszínháznak. A Power Point használatakor is elmarad a mesélő és a nézők szemtől szembeni kontaktusa.

Flanelkép – Korábban kedvelt didaktikai eszköz volt a hittanoktatásban. Flanel vagy gyapjas felületen ugyancsak flanelből vagy papírból kivágott[110] képek segítségével lehet tudja általa a hittanoktató elmondani a történetet. Előnye, hogy a gyermekek előtt jön létre a történet, így segíti a koncentrációt, fenntartja a figyelmet. Sőt a gyermekek is bevonhatóak a történet előadásába az által, ha megkérjük őket az egyes szereplők felhelyezésére. Hátránya, hogy a flanel alapot mindig szükséges valahova felfüggeszteni, amennyiben nincsenek a képek megfelelően rögzítve az alapra, leeshetnek róla, a papír képek hátoldalán lévő tapadó felület pedig egy idő után elhasználódik.

Kreatív tanulási lehetőségek

A történetmesélés szerepe a tanulásban

Az óvodáskorú gyermekek figyelme a történetek és mesék iránt különösen intenzív és tartós lehet, mivel ez a korosztály természeténél fogva kíváncsi és nyitott az új élményekre. A mesék hallgatása során a gyerekek nem csupán passzívan befogadják az információt, hanem aktívan részt vesznek a történet világának megalkotásában. Ez a folyamat lehetővé teszi számukra, hogy fejlődjön a szókincsük, hiszen a mesék gazdag nyelvezetet használnak, tele új szavakkal és kifejezésekkel, amelyek bővítik a gyermekek szókincsét.

A képzelet fejlődése szintén kulcsfontosságú ebben a folyamatban. Amikor a gyerekek elképzelik a történetet, a szereplőket és a helyszíneket, saját belső képeket alkotnak, amelyek segítik őket a megértésben. Ez a vizuális és érzelmi azonosulás a szereplőkkel lehetővé teszi, hogy a gyerekek mélyebben átéljék a történetet, és így jobban megértsék annak lényegét. Az azonosulás során a gyerekek nemcsak a szereplők érzéseit és motivációit tapasztalják meg, hanem saját érzelmeiket is felfedezik, ami hozzájárul a szociális és érzelmi fejlődésükhöz.

A mesék és történetek gyakran olyan élethelyzeteket és konfliktusokat mutatnak be, amelyek a gyermekek mindennapi életében is előfordulhatnak. Ezek a helyzetek lehetnek baráti konfliktusok, családi problémák vagy akár a felnőtté válás kihívásai. A gyerekek ezeken a történeteken keresztül találkoznak olyan fontos kérdésekkel, mint a barátság, a bátorság, a veszteség vagy a döntéshozatal. Mivel ezek a témák érthető és vonzó formában jelennek meg, a gyerekek könnyebben tudják feldolgozni őket, és saját tapasztalataikhoz kapcsolni. „A mese egy biztonságos értékrendszer kialakítását segíti elő: Tiszteletre, szeretetre, kitartásra, önmagunk iránti hűségre nevel. A józan valóságérzék és a kreatív fantázia kombinációja olyan erőt ad, ami felnőttként segít álmaink megvalósításában, az akadályok leküzdésében, céljaink elérésében (…).” (Kádár, 2013, 17. old.)

[110] A nem készen vásárolt képek esetében szükséges azok hátoldalát gyapjas szövettel bevonni, hogy hozzátapadjon az alap felületéhez.

Összességében a mesék nem csupán szórakoztatják az óvodáskorú gyermekeket, hanem fontos tanulási eszközökké is válnak, amelyek segítik őket a nyelvi, érzelmi, szociális és hitfejlődésükben. „A mese és a bibliai történet erkölcsi tanításának közös felülete érzékennyé teheti a gyermek elméjét és gondolkodását a bibliai történetek szigorúbb erkölcsének komolyan vételére és elfogadására, magával a bibliai történettel és annak üzenetével egy erősebb kapcsolat kialakítására." (Somfalvi, 2021) A történetek által a gyerekek olyan értékeket és hitigazságokat ismernek meg, amelyek segítik őket a saját identitásuk kialakításában. Ezek a kérdések és igazságok érthető történetek formájában jelennek meg számukra, nem pedig tanítások vagy tantételek révén, így a gyermekek a saját szintjükön dolgozzák fel ezeket a szituációkat és alapvető igazságokat. (Kovács & Mátrai, 2019)

Fejlesztési lehetőségek a papírszínház használatával

A papírszínház, mint kreatív és interaktív eszköz, számos lehetőséget kínál a gyermekek fejlődésére.

Érzelmi-, értelmi- és társas intelligencia – Az előadásnak köszönhetően különböző karakterek bőrébe bújhatnak, ezáltal lehetőséget biztosít arra, hogy megértsék mások érzéseit és nézőpontjait. A történetek során a gyerekek azonosulhatnak a szereplőkkel, ami segíti őket az empátia és a szociális készségek fejlődésében. Az érzelmek kifejezése és feldolgozása a színházi előadások során hozzájárul a gyermekek érzelmi intelligenciájának növeléséhez. (Goleman, 1995; Nagy Mészáros, 2025) A papírszínház használata során a gyermekek különböző történeteket hallgatnak, ami fejleszti a szövegértő képességüket. A mesék és történetek megértése, a cselekmények követése, valamint a karakterek motivációinak és érzelmeinek megértése hozzájárul egyrészt az értelmi fejlődéshez, másrészt a társas intelligencia fejlődéséhez is. (Goleman, 2007; Kádár, 2013) A gyerekek a történetek során logikai összefüggéseket ismerhetnek fel, ami a kritikai gondolkodásukat is erősíti.

Koncentrációs készség és figyelem - A gyermekeknek figyelniük kell a történetre, a szereplőkre és a vizuális elemekre. Ez a figyelem és koncentráció fejlesztésére is kedvező hatással van, mivel a gyerekek megtanulják, hogyan tartsák fenn a figyelmüket egy adott tevékenység során.

Vizuális és auditív memória - A papírszínház színes és vonzó vizuális elemei, valamint a narrációs stílus segítik a gyermekek vizuális és auditív memóriájának fejlődését. A történetek során a gyerekeknek emlékezniük kell a részletekre, ami erősíti a memóriájukat és a tanulási képességeiket.

Kreativitás - A papírszínház nemcsak a passzív befogadást segíti, hanem aktív részvételre is ösztönöz. A gyermekek saját történeteket alkothatnak, karaktereket hozhatnak létre, és szabadon kifejezhetik kreativitásukat. Ez a kreatív folyamat nemcsak szórakoztató, hanem a problémamegoldó képességeiket is fejleszti.

Közösségformálás és közös élmény - Közös élményt nyújt a gyermekek számára, ami erősíti a társas kapcsolataikat és a szociális kötelékeket. Az előadások során a gyerekek együtt élhetik át a történeteket, megoszthatják egymással a gondolataikat és érzéseiket, ami hozzájárul a közösség kialakulásához.

Terápiás módszer - Különösen hasznos lehet a sajátos nevelési igényű gyermekek számára. Az ilyen gyermekek gyakran eltérő észlelési és érzékelési folyamatokkal rendelkeznek, és a papírszínház segíthet nekik a kommunikációban és a kifejezésben. A történetek és a vizuális

elemek révén a gyermekek könnyebben megérthetik a világot, és kifejezhetik magukat, ami hozzájárul a fejlődésükhöz. (Babos, 2016)

Papírszínház történetek a hittanórákon

Bár a papírszínház a kétezres években lett ismert tájainkon, és főként a Covid-19 alatt kapott figyelmet a hittanoktatásban, mégsem újkeletű annak hitoktatásban való használata. Imai Yone által Japánban találkozott a kamishibai és a katechézis, amely a papírszínház egy új stílusát teremtette meg, az Evangéliumi papírszínházat (Fukuin kamishibai, angolul Gospel kamishibai).

Imai Yone (1897-1968) Mie prefektúrában született, majd 1917-ben Tokióba költözött középiskolai tanulmányai miatt. 21 évesen megkeresztelkedett, és az 1923-as Kansai földrengés során találkozott Kagawa Toyohikóval, aki lelkész és békeaktivista volt. Imai részt vett a földrengés áldozatainak megsegítésében, majd 1927-ben az Egyesült Államokba utazott Kagawa bíztatására misszionáriusi tanulmányokat folytatni. Négy évig maradt az Amerikai Egyesült Államokban, ezalatt Japánban a kamishibai utcai előadás formája népszerűvé vált. Amikor Japánba visszatértekor vasárnapi iskolát próbált nyitni Tokióban, sok diákja távozott az óráról a kamishibai érkezését jelző ritmusbotok hangja hallatán.

„Egy vasárnap a megszokott gyerekek nem jelentek meg a vasárnapi iskolában, csak öt vagy hat gyermek jött el. Még azok is, akik jöttek, türelmetlenül viselkedtek, és megkérdezték: „Imai kisasszony, jön a kamishibai. Szeretném látni. Elmehetek?" „A kamishibai után visszajövök." Elvesztettem az összes gyerekemet a kamishibai miatt."[111]

A gyerekekkel együtt megtekintette az előadást és Imai felismerte, hogy a kamishibai hatékony módszer lehet a kereszténység terjesztésére. 1932-től Imai Yone kamishibai művészeket alkalmazott bibliai történetek, például a „Karácsonyi történet" elkészítésére. 1933-ban megalapította a „Kamishibai Misszionáriusok" társaságát, és társalapítója lett a Kamishibai Kiadó Vállalatnak. 1934-ben jelentette meg a Kamishibai valósága című könyvét, amely ösztönözte a kamishibai misszionáriusi munkában való használatát, és értékes áttekintést nyújtott több utcai előadóművészeti formáról.

Imai Yonehoz jelentős formai változtatások is köthetőek, amelyek hozzájárultak a papírszínház műfajának fejlődéséhez. Megnövelte a képek méretét (10,5x15 inch, vagyis 27x38 cm), ezzel majdnem megduplázva az utcai előadóművészek által használt kártyák méretét. Ezen kívül a történetek hosszát is megduplázta, lehetővé téve, hogy a közönség egy alkalommal 20 kártyából álló részeket láthasson, szemben az utcai előadóművészek által jellemzően mesélt 10 kártyás epizódokkal, amelyek gyakran több száz részig is eltarthattak. Imai a történetek forgatókönyveit maga írta, de utcai előadóművészeket és manga művészeket kért fel a képek elkészítésére. Felismerte ugyanis, hogy a filmes vizuális technikák a fiatal és idősebb közönség számára egyaránt képesek életre kelteni a bibliai történeteket. (McGowan, 2025.09.19.)

Példák a hittanórákhoz kapcsolódó papírszínház történetekre

A Covid-19 pandémia alatt a legnépszerűbb videómegosztó segítségével ismerhették meg sokan magyar nyelvterületen a papírszínházat Blanár Gabriella kisgéresi (Felvidék) lelkipásztornak

[111]Hoover Institution Library & Archives (2025.09.19.). *Kamishibai Defined. A Core Topic of Modern Japan.* https://fanningtheflames.hoover.org/shorthand-story/7

köszönhetően. A Papék házából csatornára ebben az időszakban került feltöltésre 11 papírszínház történet (ebből Eszter története 3 részes), amely alkalmas hittanórákon történő lejátszásra is. Pl. Kalapács, szög, lúdtoll – reformátusnak való! történet kiválóan alkalmas a reformáció történetének tanítására már egészen kisgyermek korban is. Bár a pandémia idejénhatékony módja volt ebben a formában is az evangélium továbbadására, ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az élő előadás mélyebb hatást gyakorol a gyermekekre.

A hittanórák során alkalmazható papírszínház történetek közé tartozhatnak bibliai történetek, erkölcsi tanulságokat hordozó mesék, vagy a vallási ünnepekhez kapcsolódó történetek.

A magyarországi Csimota kiadó honlapján sajnos nem találunk bibliai történetet feldolgozó papírszínház mesét.

A Don Bosco Kiadó német weboldalán 29 ószövetségi történetet, 40 újszövetségi történetet, ezeken kívül különböző kategóriákra bontottan találunk még papírszínház anyagot: Egyházi év, Karácsony, Húsvét, Hit, Hitvallók. A Kiadó a saját illusztrációkkal készült papírszínházi történetek mellett részben képeskönyvek anyagát adaptálja. Így találhatjuk meg az anyagok között a Parakletos Könyvesház által kiadott, Kees de Kort illusztrálta „Így szól hozzám a Biblia” sorozat történeteiből pl. Bartimeus vagy Zákeus történetét. (Buchhandlung Heesen, 2025.09.19.)

A KOEN alapítvány Vakációs Bibliahét programjának köszönhetően a programban részt vevő gyülekezetek 2021-ben a tábori anyag részeként, ingyen kaphatták meg és használhatták az Aranyború történetét (2Móz 32,1-26), valamint a Blanár Gabriella által írt és rajzolt bibliai történeteket: 2022-ben Ézsau és Jákób (1Móz 25,19-35; 27,1-33; 28,10-22; 29,1-20; 33,1-4), 2024-ben a Szervusz nap! (áldozócsütörtök és pünkösd feldolgozása az ApCsel 1,4-14.2,1-47 alapján), valamint 2025-ben a Vízjelek (2Móz 2,1-10.3,7-10; 14,1-22; 15,22-25; 17,1-7; 5Móz 34,9.Józs 3,14-17.4,1-9.21-24) című papírszínház anyagokat.

A gyermekek aktív részvételének ösztönzése

A bibliai történetek személyre szabása nagyban elősegíti az adott történet, bibliai igazság elmélyítését, de ez mellett a gyermekek aktív részvételének ösztönzését is. Teljes mértékben egyetérthetünk Szarka azon megállapításával, mi szerint „az óvodások életkori sajátosságai közé tartozik, hogy aktív részesei akarnak lenni a körülöttük zajló tevékenységeknek, és a papírszínház mese teret tud adni annak is, hogy bevonódjanak a mesébe, ne csak passzív hallgatók legyenek.” (Szarka, 2025)

A papírszínház többféle lehetőséget ad arra, hogy az óvodás gyermekek is aktívan részt vegyenek a mesélésben. A teljesség igénye nélkül lássunk néhány példát Ézsau és Jákób története alapján.

Kérdéseket tehetünk fel a történet egy-egy adott pontján. „Bárcsak öltöztethetném, ölelhetném, ringathatnám már gyermekem! – sóhajtott Rebeka, és könnycseppek is végig gördültek az arcán. Izsák tudta mit kell tennie. Gyakran látta édesapjától, hogy mit tesz, amikor szomorú, vagy tanácstalan.” Ti mit tesztek, amikor szomorúak vagy tanácstalanok vagytok? Kitől kértek segítséget?

Közös énekléssel is bevonhatjuk őket a történetbe, amelyet az egyik szereplő bátorítására énekelhetünk. „Amikor beesteledett, arra gondolt (Jákób), hogy keresnie kell valami alvásra való helyet. De csak a földre feküdhetett. Nagyon hiányzott neki a sátor, ahol mindig nyugodtan

hajthatta fejét álomra. Rettenetesen egyedül érezte magát.” Bíztassuk Jákóbot, énekeljük el neki közösen azt az éneket, ami így kezdődik: Ne aggodalmaskodjál, nézz Istenedre fel…

Szerepjátékokkal is elmélyíthetjük a tanultakat a papírszínház előadás után. A különböző szerepek felvétele során a gyermekek megérthetik az egyes szereplők nézőpontját, ami elősegíti az empátia fejlődését. „Jákóbnak azonban nem volt mitől félnie, mert Ézsau megölelte, megcsókolta őt, egymás nyakába borultak, és örömükben sírtak. Megbocsátottak egymásnak.” Játsszátok el, hogyan bocsátott meg egymásnak a két testvér!

A történet egyes képeinek sorrendbe rakásával egyrészt átismételhetjük, másrészt elmélyíthetjük a tanultakat.

Ösztönözhetjük a gyermekeket arra is, hogy saját papírszínház történeteket készítsenek, ezzel fejlesztve kreativitásukat és önkifejezésüket. Óvodás korban a hittanoktatóval való közös alkotásról beszélhetünk inkább. Ilyen lehetőség, ha a gyermekek színezik ki a fekete fehér képeket akár párban dolgozva is. Ebben az esetben fejlődik a finommotorikájuk és a kooperációs készségük is. Amennyiben ők maguk mesélik el az általuk kiszínezett részletét a történetnek, a nyelvi kifejezőkészségükre is pozitív hatással hat.

Gyakorlati tapasztalatok

Ahogyan az elmúlt évi tanulmányomban is jeleztem, a Komáromi Református Egyházmegye 26 anyagyülekezetéből 15-ben folyik óvodai hittanoktatás, összesen 16 óvodában, amelyből 4 a gyülekezetek által fenntartott református óvoda. (Szénási, 2024) Kérdőíves kutatásom során azt vizsgáltam, hogy az óvodai hittanoktatást végző lelkipásztorok és hittanoktatók ismerik-e, használják-e a papírszínházat. Megvizsgáltam azt is, milyen pozitív vagy negatív tapasztalataik vannak az alkalmazásával kapcsolatban. A kérdőív 7 kérdést tartalmazott, amelyet mind a 15 gyülekezet lelkipásztora vagy hittanoktatója kitöltött, így pontos adatokra tudtam támaszkodni.

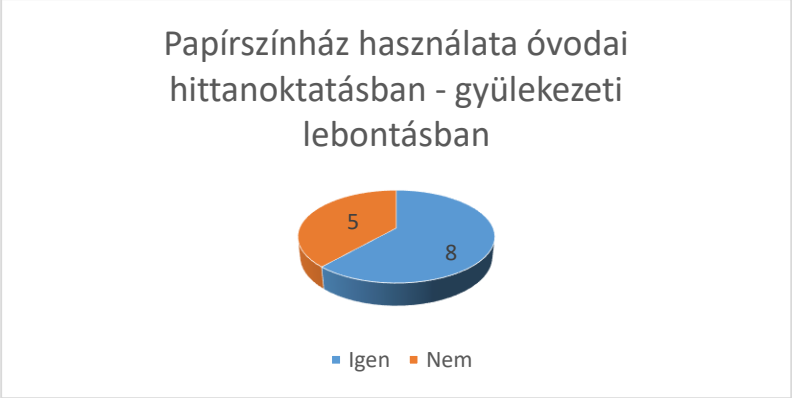
Elsőként azt vizsgáltam, hogy találkoztak-e már a papírszínházzal. Ha igen, hol? 13 gyülekezetből érkezett az a válasz, hogy ismerik a papírszínházat, már találkoztak vele valamilyen formában. Az alábbi diagram azt mutatja, hol találkoztak a módszerrel. 4 gyülekezetben a KOEN programnak köszönhetően, 3 gyülekezetben a Covid pandémia alatt online, videómegosztón, 2 gyülekezetben képzésen, 4 gyülekezetben pedig egyéb módon, pl. a Miénk a város verseny nyereményének köszönhetően.

1. ábra: Hol találkoztak a lelkészek és hittanoktatók a papírszínházzal?

Forrás: saját szerkesztés

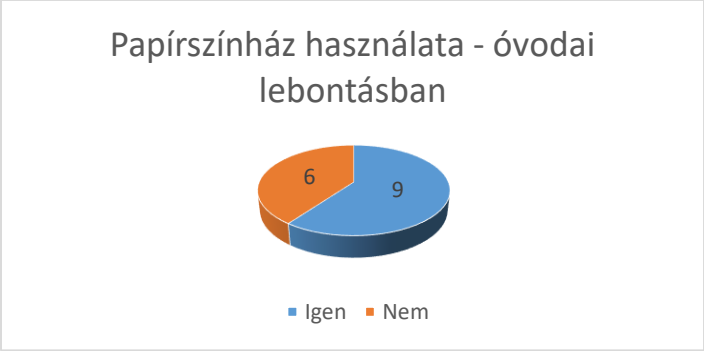
Második kérdésemmel arra kerestem a választ, hogy azokban a gyülekezetekben, ahol ismerik a papírszínház módszerét, használják-e az óvodai hittanoktatásban? Bár 13 gyülekezetből jelezték, hogy ismerik a módszert, csupán 8 gyülekezetben használják az óvodai hittanoktatásban.

2. ábra: Gyülekezeti lebontású használat

Forrás: saját szerkesztés

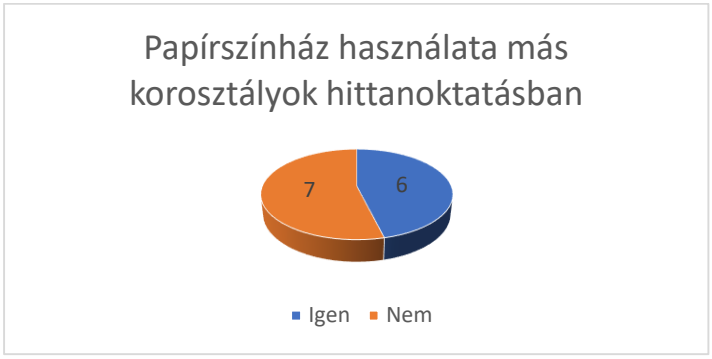
Amennyiben azonban nem a gyülekezetek, hanem az óvodák alapján vizsgáljuk, azt az eredmény kapjuk, hogy 9 óvodában használják és 4-ben nem.

3. ábra: Óvodai lebontású használat

Forrás: saját szerkesztés

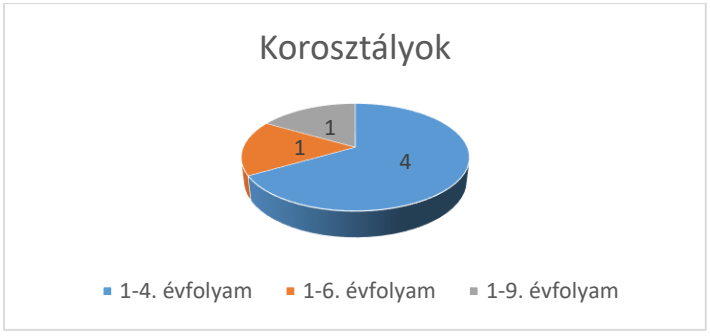
Mivel a papírszínház használata nem korosztályhoz kötött, így harmadik kérdésemmel „Használja a papírszínházat más korosztályok hittanoktatásában?” azt vizsgáltam, az óvodások mellett milyen más korosztályok hittanoktatását színesítették ezzel a módszerrel.

4. ábra: Papírszínház használata nem óvodás korosztálynál

Forrás: saját szerkesztés

Ha megvizsgáljuk a 4. számú ábrán található diagramot és összehasonlítjuk a 2. számú ábrán találhatóval, megállapíthatjuk, hogy azokban a gyülekezetekben, ahol használják a papírszínház módszerét, ott nem korlátozódok csupán az óvodai hittanoktatára, hanem más korosztályoknál is alkalmazzák. Az alábbi diagramon láthatjuk a preferált évfolyamokat.

5. ábra: Papírszínház használata évfolyamokra lebontva

Forrás: saját szerkesztés

A diagram adatai alapján kijelenthetjük, hogy a Komáromi Református Egyházmegyében főként az alsótagozaton, tehát az 1-4. évfolyam hitoktatásában használják még a papírszínház módszerét a lelkészek és a hittanoktatók.

Negyedik kérdésemmel azt vizsgáltam, hogy azokban a gyülekezetekben, amelyben a hittanoktatásban jelen van a papírszínház módszere is, milyen történeteket használnak? Minden

gyülekezet használja a KOEN alapítvány Vakációs Bibliahét anyagait. Ezek mellett egy gyülekezet használja még József történetét, egy gyülekezet A három toll című mesét, és egy gyülekezet saját papírszínház történeteket.

Ötödik kérdésem arra irányult, hogy amennyiben az adott gyülekezet lelkésze vagy hittanoktatója készített már saját papírszánház történetet, azt melyik bibliai történethez vagy milyen témához? A 6 gyülekezetből, amely használja a hittanoktatásában a papírszínházat, csupán 2-ben használnak saját készítésű anyagot is, amelyek a következőek: Mózes születése, Az égő csipkebokor, Vörös tenger, Dávid és Góliát, Dániel, Keresztelő János Születése, Jézus elhívja tanítványait, Zákeus, Bartimeus, Csodálatos halfogás, Virágvasárnapi bevonulás, Jézus földi életútja. 1 gyülekezetben pedig, ha nem is a klasszikus értelemben vett papírszínház történeteket készítenek, de gyakran keresnek az interneten egy-egy bibliai történethez képeket (folyamat ábrákat), kinyomtatják őket, mert ezek segítségével tudják könnyebbé tenni az ovisok, az alsó tagozatos diákok számára a történet megértését. Illetve, van egy autista kisfiú is az egyik csoportban, aki számára nagyon fontos a vizuális megsegítés. Igy jobban megérti a hallottakat, jobban eligazodik a történetben, és jobban rögzül benne a történet üzenete.

Végül a 6. és 7. kérdés segítségével azt vizsgáltam, hogy milyen negatívumait vagy pozitívumait tapasztalták a papírszínház használatának a hittanoktatás során. Az alábbi táblázatban a gyülekezetek megnevezése nélkül ezeket a tapasztalatokat összegeztem.

1. *táblázat: A lelkipásztorok és a hittanoktatók gyakorlati tapasztalatai a papírszínház használata kapcsán*

Pozitívum	**Negatívum**
Nagyon ötletes, egy élő mesekönyv. Az eddig kidolgozott történetek gyerekszerűek és kedvesek, hálás vagyok értük. Jó segédeszköz, a kicsi gyerekekhez utat találnak.	Nem tapasztaltam, a papírszínház csodás, csak a mai gyerekek nem tudnak rá eléggé figyelni. Sajnos a mai gyerekek kevésbé tudnak a mesékre figyelni, de a képek segítségével tovább – talán -, mint nélkülük.
A látvány által a megjelenített történeteket jobban megértették és memorizálták a gyerekek. Együtt is készítettünk szereplőket – hazavihették – az volt a legemlékezetesebb számukra az ismétlések alkalmával.	Csoportlétszám függő. Ha több a gyerek, nagyobb alakokkal kellett volna készülnöm.
Szívesen nézik, tetszenek nekik a színek, a rajzolási technika, a mérete és a színházi jellege. Szeretik megfogni, körbe adni. A szöveg megfogalmazása is érthető, élvezhető és emészthető számukra.	Nem tapasztaltam. Talán az időkorlát, amit át kell gondolni, nehéz a figyelmüket hosszabb időre lekötni.
Innovatív módszer. Figyelemfelkeltő és figyelmet megtartó a változó és elgondolkodtató illusztrációk, valamint a történetmondó eleven elbeszélése, hangsúlya, … által. Örömmel alkalmazom, és a gyerekek is nagyon kedvelik. Hiba lenne nem használni a hittanoktatásban.	A mérete miatt nagy létszámú csoport esetén a távolság és a láthatóság problémát jelent.

A gyerekek amint észreveszik nálam a képeket, már jönnek is, és látni akarják, hogy aznap miről fognak hallani. Sokkal jobban érdekli őket ilyen formában a történet, nem kalandoznak el a gondolataik még a kisebbeknek sem, jobban, hosszabban tudnak figyelni, van lehetőségem kitérni a magyarázatnál az apróbb részletekre is, kérdéseket tesznek fel… később könnyebben tudják felidézni a történetet.	Negatívumot sosem tapasztaltam, csak pozitív hozadéka volt!
Ez is egy módszer, amely segít lekötni a gyerekeket. Kíváncsibbá és érdeklődőbbé tudja tenni őket. Bele tudnak merülni és gyorsabban meglehet ragadni a figyelmüket.	
A gyerekek szeretik, könnyebben megjegyzik a történetet.	Nem tapasztaltam negatívumot.
A papírszínház nagyon felkelti a gyerekek figyelmét, érdekes és változatos, élményszerű.	
Tapasztalataim szerint leköti a figyelmüket, segíti a koncentrációjukat és az adott történet memorizálását. Akkor is „működöt” a módszer a csoportjaimban, amikor még nem volt papírszínház keretem. A gyerekek minden alkalommal élvezik. Szinte még pislogni is elfelejtenek, annyira beleélik magukat a történetekbe. Szívesen használom ezt a módszert, mert jó tapasztalataim vannak vele. Egyszer ezzel fogadott az egyik hittanosom: Annyira vártam már, hogy jöjjön és bíztam benne, hogy folytatni fogyjuk a múlt heti történetet!	Mivel kislétszámú csoportokat tanítok az óvodában és az iskolában is, így nem tapasztaltam negatívumot. Mindenki kellő távolságból figyelhette a történeteket.

Összegzés

A játék, a mesék és történetek iránti nyitottság alapvető jellemzői az óvodáskorú gyermekeknek. A papírszínház, vagy kamishibai, japán eredetű történetmesélési forma, amely a 20. század elején élte fénykorát, és azóta világszerte népszerűvé vált. A mesélő egy fából készült színházszerű keretben mutatja be a papírból készült illusztrációkat, miközben elmeséli a történetet. A papírszínház jelentősége a hittanoktatásban abban rejlik, hogy összekapcsolja a hagyományos mesemondást a modern pedagógiával. Ez által interaktív élményt nyújt a gyerekek számára, lehetővé téve azok aktív részvételét a történetmesélés folyamatában. Ezen kívül fejlesztő hatását kiterjeszti az óvodai oktatás minden területére, pedagógiai célokat is szolgál, elősegítve a gyermekek nyelvi és kognitív fejlődését, alkotó tevékenységét, érzelmi, akarati, morális, fegyelmi és figyelmi fejlődést is. A papírszínház ezért egyedi, interaktív és kreatív szerepet tölthet be az óvodai hitre nevelésben is. Népszerűsége folyamatosan növekszik a világ különböző részein, és a

digitális kor elterjedésével új formákat öltött, például online előadások formájában, mint a „Papírszínház a papnénivel”. Ugyanakkor az interaktív és a kreatív tanulási lehetőségei a személyes előadás során érvényesülnek.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS
Köszönöm jelen tanulmány elkészültéhez nyújtott segítségét a Komáromi Református Egyházmegye alábbi gyülekezetei lelkipásztorainak és hitoktatóinak, hogy kérdőívem kitöltésével segítették kutatásomat: Bátorkeszi Református Egyházközség, Búcsi Református Egyházközség, Deáki Református Egyházközség, Érsekújvári Református Egyházközség, Kisújfalui Református Egyházközség, Komáromi Református Egyházközség, Madari Református Egyházközség, Martosi Református Egyházközség, Megyercsi Református Egyházközség, Negyedi Református Egyházközség, Perbetei Református Egyházközség, Szentpéteri Református Egyházközség és Vágfarkasdi Református Egyházközség.

SUMMARY

The openness to play, fairy tales, and stories is a fundamental characteristic of preschool-aged children. Paper theater, or kamishibai, is a form of storytelling that originated in Japan, flourished in the early 20th century, and has since become popular around the world. The storyteller presents illustrations made of paper within a wooden theater-like frame while narrating the story. The significance of the paper theater in religious education lies in its ability to connect traditional storytelling with modern pedagogy. This provides an interactive experience for children, allowing them to actively participate in the storytelling process. Additionally, its developmental impact extends across all areas of preschool education, serving pedagogical goals and promoting children's language and cognitive development, creative activities, as well as their emotional, volitional, moral, disciplinary, and attentional growth.

In my study, I examined the interactive and creative role that the paper theater can play in preschool christian education and how it can encourage children to be active. The paper theater offers various opportunities for preschool children to actively participate in storytelling. Without claiming completeness, I listed a few examples based on the story of Esau and Jacob.

We can ask questions at specific points in the story. “I wish I could dress, hug, and rock my child! – sighed Rebecca, and tears rolled down her face. Isaac knew what to do. He often saw his father do something when he was sad or uncertain.” What do you do when you feel sad or uncertain? Who do you ask for help?

We can also involve them in the story through group singing, which we can sing in encouragement of one of the characters. “When evening came, Jacob thought he needed to find a place to sleep. But he could only lie on the ground. He missed the tent where he could always lay his head down peacefully. He felt terribly alone.” Let’s encourage Jacob by singing together the song that starts with: „Don’t worry, look up to your God…”

We can deepen the learning through role-playing after the paper theater performance. By taking on different roles, children can understand the perspectives of each character, which fosters the development of empathy. “However, Jacob had nothing to fear, for Esau embraced him, kissed

him, they fell into each other's arms, and cried for joy. They forgave each other." Act out how the two brothers forgave each other!

By arranging the images from the story in order, we can both review and deepen the learning.

We can also encourage children to create their own paper theater stories, thereby developing their creativity and self-expression. At preschool age, we can talk more about creating together with the religion teacher. One such opportunity is for children to color black-and-white images, even working in pairs. In this case, their fine motor skills and cooperative abilities also develop. If they narrate the part of the story they have colored themselves, it positively impacts their linguistic expressiveness.

Based on a questionnaire survey, I also presented how well the Reformed Deanery of Komárom knows and uses kamishibai and what experiences they have with it. According to the responses, it can be stated that they find it a useful method that offers interactive and creative learning opportunities in the christian education.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Könyv

Csányi M., Simon K. & Tsík S. (2016), *Papírszínház,* Módszertani kézikönyv, Csomota, Budapest

Goleman, D (1995). Érzelmi intelligencia, Háttér Kiadó, Budapest

Goleman, D. (2007). Társas intelligencia. Az emberi kapcsolatok új tudománya. Libri Kiadó, Budapest

Kádár, A. (2013). Mesepszichológia. Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban, Kulcslyuk Kiadó

Könyvfejezet

Kovács B. L. & Mátrai M. (2019). Óvodáskorú gyermek katekézise. In Siba B., Szabóné L. L. & Pángyánszky Á. (Eds.), *Együtt a hit útján. Gyülekezetpedagógiai kézikönyv* (pp. 115 - 145). Kálvin Kiadó.

Konferenciakötet

Szénási, L. (2024). *Óvodai katechézis a Komáromi Református Egyházmegyében*, 16. International Conference of J. Selye University. Komárno. https://doi.org/10.36007/5079.2024.63.

Folyóiratcikk

Babos, B. (2016). *Fejlesztési módszerek és ötletek óvodás és kisiskolás gyermekek számára.* (pp. 95-104), Különleges Bánásmód, II. évfolyam, 4. szám. https://doi.org/10.18458/KB.2016.4.95.

Chen Ch-Ch. & Chen H-Ch. (2022) *An Innovative Practice of Storytelling with Kamishibai: A Preschool Teacher's Educational Journey around Taiwan*. (pp. 353-356). Advances in Social Science, Education and Humanities Research, https://doi.org/10.2991/assehr.k.220706.071

Hős, O. (2021). *Kamishibai a katechézisben*. (pp. 115-125). Sárospataki Füzetek, 25. Évf. 4. szám.

Ibáñez, AM.(2017). *Kamishibai: An intangible cultural heritage of Japanese culture and its application in Infant Education.* (pp. 25-44). Képzés és Gyakorlat, 15. évfolyam 1−2. szám, https://doi.org/10.17165/TP.2017.1-2.2

Jarosz, R. (2024). Japanese talking pictures: magic lanterns, silent cinema and kamishibai in the context of etoki storytelling tradition, (pp. 9-35) Silva Iaponicarum, https://doi.org/10.14746/sijp.2023.69.1

Nagy Mészáros K. (2025). *Az érzelmi intelligencia fejlesztése gyermekkorban.* KATEDRA, XXXII. évfolyam, 9-10. szám, https://katedra.sk/folyoirat/xxxii_09-10_13/

Pásztor Csörgei A. (2020). *A képtől az előadásig: a papírszínház alkalmazása a drámapedagógiai munkában* (pp. 63-88) Könyv és nevelés, 22. évfolyam 1. szám

Somfalvi E. (2021). *Mese és teológia. Mi történik a gyermekkel, amikor mesét, bibliai történetet hallgat?* (pp. 101-114). Sárospataki Füzetek, 25. Évf. 4. szám.

Szarka B. (2025). *Interaktív mesélés a papírszínház segítségével az óvodában.* KATEDRA, XXXII. évfolyam, 9-10. szám, https://katedra.sk/folyoirat/xxxii_09-10_13/

Keretprogramok

Kajtárné D. I. (1998). *A Református keresztyén hittantanítás programja.* (2025.09.15.) https://refpedi.hu/media/statikus/hatteranyagok/ovoda/ovi_kerettanterv1998.pdf

Weboldal

Buchhandlung Heesen (2025.09.19.) https://www.theologische-buchhandlung.de/kamishibai-Heilige.htm

It's Japan Time. (2025.07.21.) *Kamishibai, https://itsjapantime.com/kamishibai-%E7%B4%99%E8%8A%9D%E5%B1%85/*

McGowan, Tara M.:*Gospel and War Propaganda Take to the Streets! The Rise of "Educational Kamishibai" (教育紙芝居).* (2025.0919.) https://blogs.princeton.edu/cotsen/tag/imai-yone/

McGowan, Tara M.: *The Many Faces of Kamishibai (Japanese Paper Theater): Past, Present, and Future,* (2025.09.16.) https://japansociety.org/news/the-many-faces-of-kamishibai-japanese-paper-theater-past-present-and-future/

Sakai M.: *Nozoki Karakuri（Peepshow Device） and Karakuri（Mechanical Dolls or Mechanisms).* (2025.09.16.)

https://kanagawa-u.repo.nii.ac.jp/record/8228/files/32%20%E8%A6%81%E6%97%A8.pdf

Kamishibai. (2026.09.16.) *A kamishibai eredete*. https://www.kamishibai.net/know/story.html

Hoover Institution Library & Archives (2025.09.19.). *Kamishibai Defined. A Core Topic of Modern Japan.* https://fanningtheflames.hoover.org/shorthand-story/7